

گزارش فعالیت‌های معاونت پژوهش

مدرسه عالی فقه و اصول امام حسین علیه السلام
تحت اشراف حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی دامت برکاته

سال تحصیلی ۱۴۰۳ - ۱۴۰۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

* گزارش فعالیت های معاونت پژوهش سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳

مدرسه عالی فقه و اصول امام حسین علیه السلام در راستای ارتقای سطح پژوهشی طلاب محترم و گسترش توانمندی ها و مهارت های پژوهشی در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ طرح های مختلفی اجرا نموده است که گزارشی از عملکرد خود را تقدیم می نماید. امیدواریم با عنایات ویژه مولایمان حضرت بقیه الله الاعظم اروحناه فداه این فعالیت ها اثر بخش بوده و به بهترین وجه تداوم یابد.

◀ نشست های علمی :

در سال گذشته سه نشست علمی با هدف آشنایی طلاب با مباحث اثرگذار در مسیر استنباط حکم شرعی برگزار شد.

— «نشست علمی فلسفه تحلیلی و علم اصول»

معرفی استاد:

حجت الاسلام دکتر محمد علی عبداللهی دانش آموخته حوزه علمیه است که در کنار دروس متداول حوزوی تحصیل در رشته فلسفه غرب را از مقطع کارشناسی در دانشگاه تهران آغاز کرده و سرانجام دکتری فلسفه غرب را از این دانشگاه اخذ کردند. ایشان هم اکنون دانشیار فلسفه پردیس فارابی دانشگاه تهران است

ضرورت برگزاری نشست:

در عصر حاضر دانش های زبانی بسیاری مانند فلسفه زبان، زبانشناسی، نشانه شناسی، نقد ادبی، هرمنیوتیک و ... درباره زبان و پیچیدگی های مربوط به آن مطالعه می کنند. در بخش مباحث الفاظ اصول فقه نیز بحث های دقیق و مهمی در خصوص زبان طرح شده است. نشست فلسفه تحلیلی و اصول فقه با هدف آشنایی طلاب با قلمرو و روش مطالعه این دانش ها به منظور مطالعه تطبیقی و مقایسه میان مباحث مشترک آن ها برگزار شد. بدیهی است آشنایی با مباحث مشترک و عرضه محصولات فکری این دانش ها به یکدیگر سبب تعمیق مباحث و ارتقای آن خواهد شد.

فلسفه تحلیلی و علم اصول

قلمرو، روش و مسایل مقایسه ای

حجة الاسلام دکتر

محمد علی عبداللہی

دانشیار فلسفه دانشگاه تهران

زمان شنبه ۱۳ آبان ۱۴۰۲ ساعت ۱۶

مکان حسینیه مدرسه

نشست علمی تأثیر فقه عامه در استنباط فقه شیعی

معرفی استاد

حجت الاسلام و المسلمین دکتر سید حسن ضیاء توحیدی استاد حوزه و دانشگاه، عضو هیات تحریریه مجله سلفی پژوهی است.

ضرورت برگزاری نشست

لزوم آشنایی با حدیث و فقه اهل سنت برای فهم حدیث و فقه شیعی امری غیر قابل انکار است اما میزان و چگونگی تأثیر گذاری فقه عامه در فهم صحیح فقه شیعی مورد اختلاف فقیهان است. در این زمینه عبارتی از مرحوم آیت الله العظمی بروجردی معروف است که فقه شیعه حاشیه (تعلیقه) بر فقه اهل سنت است که خود سبب به وجود آمدن برخی حواشی گشته است تا آنجا که آیت الله زنجانی استیحا ش برخی افراد را از شنیدن این جمله نقل کرده و استاد میلانی نسبت این جمله را به آیت الله العظمی بروجردی نمیپذیرد. این نشست با هدف تبیین دیدگاه آیت الله العظمی بروجردی و ترسیم گام های عملی در بهره گیری از فقه عامه و چالش های پیش روی آن برگزار میشود.

نشست علمی اهمیت نسخه پژوهی در فرآیند استنباط

معرفی استاد

حجت الاسلام و المسلمین رضا مختاری رییس و موسس موسسه کتاب شناسی شیعه و از چهره‌های به نام نسخه پژوهی است. مقالات: ضرورت تصحیح متون و دشواری آن، نیم نگاهی به مجمع الفائدة و تصحیح آن، نقدی بر مکاسب، با تصحیح و تحشیه آقای کلانتر، تصحیح جامع المقاصد و فهرست آثار خطی شیخ مفید در کتابخانه آیت الله مرعشی، بخشی از آثار قلمی ایشان است.

ضرورت برگزاری نشست

با گسترش صنعت چاپ و طبع بسیاری از منابع پیشین به طور طبیعی مراجعه به نسخ و آشنایی با اصول و ضوابط نسخه پژوهی در میان طلاب علوم دینی کم‌رنگ شده است؛ به طوری که اکنون کمتر طلبه‌ای را میتوان یافت که در طول دوران تحصیل به نسخ خطی کتب حدیثی، فقهی یا ... توجه کرده باشد. این در حالی است که برخی محققان بر این باور هستند که به سرانجام رساندن یک پژوهش با اتکاء به منابع چاپ شده را نادرست بوده و شایسته عنوان تحقیق نیست. در گذشته به سبب نبود صنعت چاپ، تکثیر کتب به وسیله استنساخ صورت گرفته و به طور طبیعی در این فرآیند اختلاف‌هایی در ضبط برخی کلمات و یا افزودن/کاستن برخی عبارات رخ می‌دهد. عدم مراجعه به نسخ و شناخت ضبط صحیح یک کلمه و یا اصل یک عبارت سبب می‌شود مسیر یک پژوهش منحرف شده و یا وقت زیادی صرف توجیه اشتباه نساخ شود. هرچند در علم اصول ضوابط کلی چون اصله عدم الزیاده، اصله عدم النقیصه، اصله عدم التقطیع و ... برای برون رفت از این چالش‌ها پیش‌بینی شده است اما درستی و یا اطلاق این ضوابط نیز خود نیازمند آشنایی با نسخ است.

◀ کلاس حل مسئله :

کلاس حل مساله طرحی نو و ابتکاری است که پیش از این در هیچیک از مدارس و موسسات برگزار نشده است. در مرحله نخست این طرح کتاب مکاسب توسط کارشناسانی که افزون بر تسلط بر دانش فقه و اصول و احاطه علمی بر مکاسب، در دانش اقتصاد و حقوق تخصص دارند بررسی شد و بخش‌هایی از کتاب مکاسب که متناظر با آن مساله مستحدثه‌ای وجود دارد شناسایی گردید. در مرحله بعد منابع علمی طرح این مباحث اعم از کتاب و مقاله مشخص و مدون گردید.

در کلاس حل مساله که برای طلاب از پایه هشتم و در روزهای پنجشنبه برگزار شد استاد محترم ابتدا در یک جلسه مساله مستحدثه مورد بحث (برای مثال بیع پسماند) را توضیح می‌دهد. در جلسه بعد طلاب موظف هستند با استفاده از مطالب فقهی مرتبط با این موضوع در کتاب مکاسب که سال پیش از آن در درس گرفتند، پاسخ فقهی مساله مستحدثه را بیابند.

● برگزاری کلاس حل مساله با این روش فواید زیر را به دنبال دارد:

- مرور و تعمیق مباحث فقهی کتاب مکاسب
- آشنایی با مسائل مستحدثه
- توانایی در بهره‌گیری از آموخته‌های فقهی در حل مسائل مستحدثه
- افزایش انگیزه خوانش کتاب مکاسب

◀ رویداد علمی :

در امتداد کلاس حل مساله واحد پژوهش در سال گذشته رویداد علمی حل مساله برگزار نمود.

● اهداف برگزاری رویداد:

۱. ایجاد نشاط و انگیزه علمی
 ۲. افزایش توان حل مسائل معاصر با استفاده از ظرفیت های فقه و اصول
 ۳. افزایش روحیه کار علمی گروهی
 ۴. ارزیابی میزان موفقیت و کارآمدی کلاس های حل مساله مدرسه
- در گام نخست، با مشورت کمیته علمی رویداد دو مساله قیمت گذاری دستوری و واکاوی مسئولیت دولت در قبال کاهش ارزش پول انتخاب شد. در هفته نخست رویداد دو تن از اساتید و محققان دانش اقتصاد از یکی از دانشگاه های تهران دعوت به عمل آمد تا به تبیین موضوع پرداخته و نقاط موثر در حکم شرعی موضوعات را توضیح دهند. در ضمن مقالات مرتبط با موضوع را جهت مطالعه بیشتر طلاب محترم معرفی نمودند.
- در هفته دوم بیست نفر از طلاب در قالب چهار تیم (هر موضوع دو تیم) در حوزه علمیه سجادیه دستجرد پس از گذراندن کارگاه یک ساعته فقهی زیر نظر اساتید به رقابت پرداختند. در پایان این رقابت علمی که حدود پنج ساعت به طول انجامید هر گروه نتیجه مباحثات خود را در قالب نوشته علمی ارائه کردند.
- در برنامه اختتامیه، به نفرات برگزیده هدایایی تقدیم شد.
- از دستاورد های این رویداد، آشنایی طلاب محترم با اقتضاعات موضوعات عینی، درک اهمیت موضوع شناسی در فرایند استنباط احکام، اهمیت مساله رویکرد کارشناسان در تبیین موضوعات پیچیده، تبدیل موضوع عینی به عناوین متداول فقهی و از سوی دیگر ارتقای روحیه پژوهشی در طلاب محترم بود.

◀ جلسات مشاوره مقاله نویسی :

ضرورت توانمند شدن طلاب در نگارش مقالات علمی امروزه به امری بدیهی تبدیل شده است اما همچنان و با وجود برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های متعدد برخی از طلاب در به سرانجام رساندن یک مقاله علمی ناموفق هستند. واحد پژوهش پس از آسیب شناسی این مقوله و با هدف ارتقای سطح کیفی مقالات از ابتدای سال تحصیلی دو استاد راهنما برای مقالات طلاب پایه های نهم، دهم و یازدهم قرارداد داده تا طلاب محترم این پایه‌ها تمام مراحل نگارش مقاله، از مرحله انتخاب موضوع تا ارائه مقاله را زیر نظر این اساتید انجام دهند. به طور میانگین در سال گذشته هر طلبه ده جلسه مشاوره داشته است.

◀ جلسات بررسی تقریرات هفتگی:

جهت تقویت تقریر نویسی در طلاب محترم، طرح تقریر نویسی هفتگی از درس مکاسب اجرایی شد و بیش از ۵۰۰ جلسه بررسی تقریرات با محوریت گروه های مباحثاتی طلاب محترم پایه نهم، دهم و یازدهم برگزار شد.

« اخذ مجوز علمی اطلاع رسانی و چاپ شماره سوم دو فصلنامه مسیر فقاہت :

دو فصلنامه مسیر فقاہت که پیش از این دو شماره از آن چاپ و عرضه شده بود در سال گذشته موفق به اخذ مجوز علمی اطلاع رسانی شده و شماره سوم آن نیز به چاپ رسید. لازم به ذکر است شماره دوم این دو فصلنامه در هشتمین جشنواره مجلات واحدهای آموزشی حوزه علمیه، موفق به کسب رتبه سوم شد.

عناوین مقالات شماره سوم:

بازپژوهی اعتبار کتاب کافی به استناد مقدمه مرحوم کلینی

بررسی جریان استصحاب در شبهات مفهومی و مصداقیه

تبیین نظریه ارتکاز عمیق و کاربرد های آن در فقه

بازپژوهی تطبیقی جواز اباحه جمیع تصرفات از دیدگاه شیخ انصاری و امام خمینی

واکاوی ادله انفعال مضاف کثیر و نقد و بررسی آن با محوریت آرای محقق صدر

« کلاس آموزش تقریر نویسی و فارسی نویسی :

از آنجاکه طلاب محترم پایه های هفتم و هشتم موظف هستند در هر نیم سال یک تقریر علمی ارائه کنند واحد پژوهش به جهت ارتقای سطح کیفی این تقریرها کلاس های آموزش تقریر نویسی و فارسی نویسی صحیح را برگزار کرد. مدرس کلاس آموزش تقریر نویسی که خود سالها ارزیابی تقریرهای علمی طلاب را انجام داده است به صورت کارگاهی مهمترین آسیب های تقریر نویسی طلاب را بیان کردند. در کلاس فارسی نویسی نیز مهمترین اشتباه های رایج در فارسی نویسی تذکر داده شده و برخی منابع برای مطالعه معرفی شد.

◀ جمع آوری و ارزیابی فعالیت پژوهشی طلاب :

در روند ارزیابی تقریرهای علمی طلاب برخلاف رویه برخی مراکز که تنها به ارائه نمره و قبول یا رد تقریرها بسنده می کنند، واحد پژوهش بدون ارائه نمره اشکالهای شکلی و محتوایی موجود در تقریرها را به طلاب محترم تحویل داده و همه طلاب موظف به اصلاح و ارائه مجدد آن بودند. روشن است که در این روش آشنایی طلاب با نقایص نوشته هایشان سبب رشد علمی آنان خواهد شد. در سال گذشته برای حدود ۸۵ تقریر این برنامه اجرا شد.

◀ ارزیابی تقریرهای دوره تابستانه :

در دوره تابستانه مدرسه که حدود سی عنوان کلاس برگزار میشود طلاب میتوانند به جای شرکت در امتحان، تقریر درس مربوطه را ارائه نمایند. در این دوره حدود ۱۶۰ تقریر ارائه شد. واحد پژوهش با ارزیابی این تقریرها، همهی تقریرات را برای معافیت از امتحان کافی دانسته و در میان آنها ۱۲ تقریر را شایسته تقدیر ارزیابی کرد که در اختتامیه جوایزی به آنها اهدا شد.

◀ بازدیدهای علمی:

واحد پژوهش در سال گذشته موفق شد سه برنامه بازدید علمی را اجرا نماید:

۱. بازدید از کتابخانه و موزه پژوهشکده حج و زیارت :

این بازدید به صورت اختیاری و با حضور پانزده نفر از طلاب مدرسه در هفته پژوهش برگزار شد. در این بازدید حجت الاسلام علی احمدی (مسئول کتابخانه تخصصی حج و زیارت) به عنوان ارائه دهنده حضور داشتند

۲. بازدید از مرکز ملی پاسخگویی به سوالات دینی :

این برنامه در اردیبهشت ماه و به طور اختصاصی برای طلاب محترم پایه هفتم برگزار شد. در این دیدار حجت الاسلام عبادی نیک (سرپرستی گروه ارزیابی و پشتیبانی علمی مرکز ملی پاسخگویی)، به تشریح مراحل و شیوه پاسخگویی مرکز پرداخته و محصولات علمی آن را بیان کردند.

۳. بازدید از موزه فقه و زندگی :

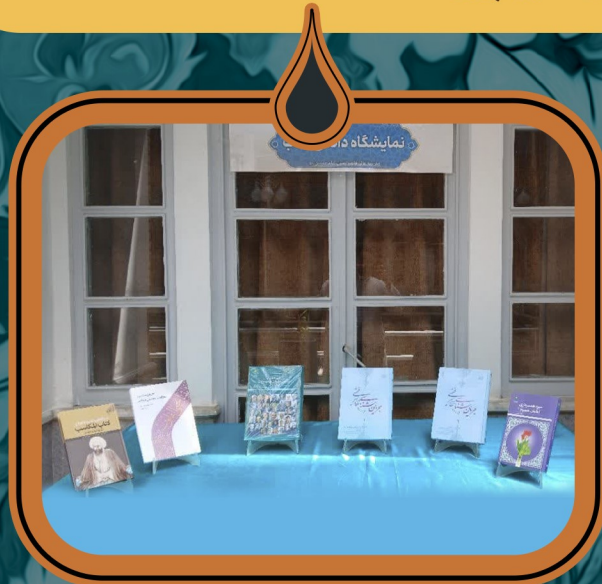
این برنامه مختص طلاب محترم پایه دهم و در تیرماه برگزار شد. در این بازدید حجت الاسلام علایی نژاد (مدیر گروه علمی عبادی مرکز موضوع شناسی) به عنوان ارائه دهنده حضور داشتند.

◀ نمایشگاه دائمی کتاب و معرفی کتب :

قسمتی از فضای مدرسه در طول سال تحصیلی به عنوان نمایشگاه دائمی کتاب اختصاص یافته است. در این نمایشگاه به صورت ماهانه کتب سودمندی که در مسیر اجتهاد فقهی و یا آشنایی با نیازهای دینی جامعه سودمند است قرار داده شده و به صورت هفتگی توسط واحد پژوهش معرفی میگردد. در سال گذشته حدود پنجاه عنوان کتاب به طلاب محترم معرفی شد. عناوین برخی از این کتب بدین قرار است:

سیره همسرمداری امامان معصوم(یدالله مقدسی)، مجموعه پنج جلدی پرسش و پاسخ های دانش آموزی (قرآن، حدیث، تاریخ اسلام، اعتقادات، اخلاق)، سیمای کارگزاران علی بن ابی طالب، جلد ششم، نیروهای اطلاعاتی، دفترداران و خدمتگزاران(علی اکبر ذاکری)، جریان شناسی تفاسیر فقهی (ناصرحیان، راد، میرعلیزاده، خرقانی)، سیر تحول نگاه مستشرقان به مهدویت(دهقانی آرانی)مطالعات حدیثی معاصر(رحمان ستایش، شهیدی)ژن بد(نعیمه پورمحمدی)، فرق تسنن، مجموعه مقالات(مهدی فرمانیان)، مکتب های حدیثی(ربانی بیرجندی)، دانشنامه فاطمی (۶ مجلد)، الگوریتم اجتهاد(عبدالحمید واسطی)، تاثیر ادبیات عربی و دانش کلام بر فقه(محمد حسن ربانی)، خدای داوکیدز(مک گراث با ترجمه میثم توکلی بینا) و حدیث ضعیف(امین حسین پوری)

◀ حلقه های فقه های تخصصی:

برنامه ریزی و حمایت از حلقه های فقه های تخصصی، دعوت از اساتید و ویرایش سرفصل های آموزشی فقه تربیت در کنار تامین سرفصل های جدید حلقه فقه سیاست از فعالیت های سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بود.

◀ تجهیز کتابخانه مدرسه:

در سال تحصیلی گذشته علی رغم بودجه محدود خرید کتاب، حدود ۹۰ عنوان کتاب به کتابخانه مدرسه اضافه گردید. در میان این کتب، کتاب های مربوط به حلقه های فقه تخصصی اقتصاد و تربیت، بخشی از آثار آیت الله العظمی مکارم شیرازی که پیش از این در کتابخانه مدرسه موجود نبود و کتی که پس از معرفی آن ها در نمایشگاه دائمی کتاب مدرسه، مورد استقبال طلاب قرار گرفته است به چشم می خورد.

✽ سیاست های معاونت پژوهش:

۱. تقویت و ارتقای مهارت های پژوهشی و نویسندگی
۲. تقویت روحیه پژوهشی در طلاب با استفاده از ظرفیت های مختلف
۳. زمینه سازی جهت آشنایی با حوزه های جدید پژوهش های فقهی و اصولی
۴. زمینه سازی جهت آشنایی با فعالیت های مراکز پژوهشی در حوزه فقه
۵. بسترسازی جهت آشنایی با فقه های تخصصی

مدرسه عالی فقه و اصول امام حسین علیه السلام
تحت اشراف حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی دامت برکاته

سال تحصیلی ۱۴۰۳ - ۱۴۰۲